

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ В ПРОЦЕСІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ

Староста В.І., Іваничко І.І.

Україна, м. Ужгород, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Сучасні підходи у викладанні природничих та гуманітарних дисциплін зорієнтовані на широке впровадження проблемного навчання, а тому важливу роль у системі вищої освіти відіграють навчальні завдання (запитання, вправи, задачі) як ефективний засіб навчально-пізнавальних контактів викладач-студент, студент-студент.

С. Гончаренко підкреслює важливу роль задач у формуванні наукового мислення, оскільки «задачі повинні розвивати навички у використанні загальних законів природознавства для вирішення конкретних питань, що мають пізнавальне, теоретичне і практичне значення, навички аналізу». Дослідник також висловлює важливу думку, що «успіхи в розвитку наукового мислення в процесі розв'язування навчальних задач залежать насамперед від рівня підготовки вчителів до здійснення цієї роботи» [2, с. 39-40].

І. Бех серед принципів сучасної освіти описує також принцип «завдальної» форми навчального змісту, якого треба обов'язково дотримуватися під час вивчення як природничих, так і гуманітарних дисциплін [1, с. 7]. Таким чином, виникає необхідність дослідження навчальних завдань та особливостей їх застосування.

Якщо поняття «завдання» належить до загальнонаукових понять, воно використовується в різних науках, то «навчальне завдання» – одне з численних понять дидактики. У тестологічному словнику [4, с.50] вказано, що поняття «завдання» ширше за поняття «тестове завдання», воно охоплює мету й зміст не тільки тесту, а й усіх навчальних завдань, і включає такі педагогічні засоби, як запитання, задача, навчальна проблема тощо, які використовуються переважно в навчальній діяльності (навчанні).

Зауважимо, що навчальні завдання і завдання навчання це різні поняття. Останні можна трактувати як дидактичні завдання. А тому повністю погоджуємось з висновком [5, с.126], що дидактичні завдання (з боку вчителя) і навчальні завдання (з боку учня) – це різні речі. Для вчителя навчальні завдання вже втратили специфічний характер, оскільки він їх уже вирішив.

Якщо процес навчання розглядати як модель процесу пізнання, то навчальне завдання, можна трактувати, з одного боку, як **вид пізнавальної діяльності** учня/студента шляхом відображення реального світу в свідомості людини (завдання прочитати текст, підготувати реферат, провести дослід, розв'язати задачу тощо), з іншого боку, – як **об'єкт дії** учня/студента (запитання, вправа, задача).

Інтегруючи обидва підходи, можемо зазначити, що навчальне завдання – це вид педагогічних завдань, що виступає для учня/студента у формі моделі пізнавальної ситуації, яка спрямована на засвоєння та застосування змісту освіти.

Основними видовими поняттями відносно навчального завдання чи їх видами, з нашого погляду, є «запитання», «вправа», «задача», оскільки характеризуються меншими ступенями узагальнення, є представниками конкретних (окремих) завдань та виражають їх властивості, і, таким чином, входять в обсяг родового поняття.

Аналіз результатів діяльності студентів ОКР «Магістр» під час підготовки та виконання завдань із психолого-педагогічних дав нам можливість виявити труднощі та основні причини їх виникнення:

– *дидактичні* (непідготовленість до такого виду діяльності – пасивність на занятті, низька мотивація тощо);

– *методичні* (неефективне застосування викладачем методів навчання – якщо в процесі вивчення матеріалу недостатня активність студентів, то під час його закріплення вона завжди значно нижча; пропоновані завдання занадто складні; діяльність та матеріал змісту одноманітні тощо);

– *психологічні* (несприйняття завдання, невміння висловити,

аргументувати свою думку, побоювання допустити помилки тощо);

– *предметні* (недостатнє розуміння понятійно-термінологічного апарату; несформованість уміння виявляти причинно-наслідкові зв'язки; епізодичне чи недосконале використання міждисциплінарних зв'язків та життєвого досвіду студентів тощо).

Отримані нами дані враховано у процесі організації та перебігу усіх етапів процесу навчання та контролю навчальних досягнень студентів з психолого-педагогічних дисциплін в умовах класичного університету, наприклад: ознайомлення студентів на початку вивчення курсу з навчальною програмою, з навчально-методичними матеріалами у текстовій та електронній формах; широке використання Інтернет-ресурсу для підготовки до занять; проведення консультацій; використання елементів науково-педагогічного дослідження шляхом залучення магістрантів до проведення анкетування та аналізу отриманих даних; деталізація підготовки до семінарсько-практичних занять, що включала тематичні відомості, які необхідні для розуміння основних наукових понять і термінів, ознайомлення з ідеями, концепціями, поглядами, викладеними в навчальній літературі та наукових джерелах; використання модульно-рейтингового оцінювання результатів навчання студентів, що відповідає кредитно-модульній системі організації навчальної діяльності тощо.

Дослідження показує, що в сучасних умовах під час підготовки майбутніх викладачів/учителів поширено використання різних видів індивідуальної роботи студентів. Наприклад, індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ), яке, згідно Т. Дабіжук, О. Блажко [3], є індивідуально-диференційованою особистісно орієнтованою формою організації самоосвіти студентів, сприяє розвитку педагогічних здібностей і утворює комплекс, що забезпечує ефективну теоретичну, методичну та практичну підготовку. Зокрема, серед завдань ІНДЗ, у нашому випадку, можуть пропонуватися наступні: підготовка тлумачного словничка основних понять певної теми; складання тестових завдань, анотація науково-педагогічної статті, проведення анкетування студентів з наступним аналізом і т. п.

У процесі поточного контролю (фронтальне, групове, індивідуальне опитування) під час семінарсько-практичних занять нами використовуються різноманітні завдання, а в процесі їх розробки було враховано необхідність їх диференціації за формами, видами та рівнями самостійної роботи, при цьому рівень складності завдань зростає у наступному напрямку:

I (завдання для самоконтролю основних теоретичних положень та подальшого опрацювання теми) → II (завдання для роздумів) → III (методичне завдання) → IV (дослідницьке завдання).

Розглянемо деякі приклади таких завдань:

- *завдання для самоконтролю основних теоретичних положень та подальшого опрацювання теми* (наприклад, здійсніть диференціацію понять «діагностика», «контроль», «перевірка», «оцінювання», «оцінка», «облік»; охарактеризуйте принципи контролю знань; проаналізуйте основні функції контролю навчальних досягнень студентів та ін.);

- *завдання для роздумів*, наприклад: «Чи сприяє кредитно-модульна система навчання у ВНЗ об'єктивному оцінюванню навчальних досягнень студентів?», «Чи існує універсальний метод навчання у вищій школі з точки зору його ефективності?», «Яке співвідношення аудиторного навантаження і самостійної роботи студента є, на Вашу думку, найбільш оптимальним?», «Які форми організації НДРС на факультеті, на Вашу думку, є найбільш ефективні для професійної підготовки? Що потребує покращення?»;

- *методичне завдання*, наприклад: складіть три тестові завдання з теми, перевірте їх ефективність на прикладі своїх колег; мікровикладання/мікрОВиступ (2-4 хв.) – наведіть приклади оцінювання (якісне та кількісне; критерії тощо) навчальних досягнень студентів під час практичних, семінарських, лабораторних занять з Вашого фаху;

- *дослідницьке завдання* (індивідуальне чи групове), наприклад: проведіть самодіагностику деяких професійних та особистісних якостей згідно наданих анкет; запишіть визначення та проаналізуйте у різних джерелах трактування деяких понять педагогіки, а саме: «компетенція»,

«компетентність», виділіть їх суттєві ознаки у різних авторів та сформулюйте власний варіант з використанням виокремлених ознак.

Застосування системи завдань надає процесу навчання пізнавального характеру (аналіз та самостійне пояснення нових фактів, явищ із різноманітних інформаційних джерел, результатів спостережень, досліджень, життєвого досвіду і т.п.), оскільки створюються умови для активізації розумової діяльності студентів, мотивації учіння, розвитку творчого мислення тощо.

Література

1. Бех І.Д. Принципи сучасної освіти / І.Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 2005. – №4. – С. 5-27.
2. Гончаренко С.У. Методологические и теоретические основы формирования у учащихся средней школы естественнонаучной картины мира: автореф. дис. на соискание научн. ступени д-ра пед. наук в форме научн. докл.: спец. 13.00.01; 13.00.02 / С.У. Гончаренко. – К., 1989. – 56 с.
3. Дабіжук Т. Індивідуальне навчально-дослідне завдання як форма організації самостійної роботи студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання / Т. Дабіжук, О. Блажко // Рідна школа. – 2008. – № 3-4. – С. 37-39.
4. Короткий тестологічний словник-довідник / Упорядник Л.Т.Коваленко / Людмила Тарасівна Коваленко. – К.: Грамота, 2008. – 160 с.
5. Педагогіка / За ред. М.Д.Ярмаченка / Микола Дмитрович Ярмаченко. – К.: Вища шк., 1986. – 543 с.